

ČERVENEC - SRPEN 2018

OBSAH

- O čem se psalo v létě 2018
- Představujeme Jitku Čejkovou a Hanu Hrstkovou
- Angela Saini: ukázka z knihy
- Aktuality
  - Noc vědkyň a vědců s Kateřinou Šimáčkovou
  - Cena Milady Paulové 2018 vyhlášena!
- Letní perličky a špeky

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

Léto pomalu končí a nás zase čeká událostmi nabitý podzim. Mimo standardních rubrik souhrnu článků ze zahraničních médií a jobovek a perel ze světa genderové rovnosti ve vědě a genderového výzkumu, upozorňujeme v tomto vydání newsletteru na výzvu k podávání nominací do 10. ročníku Ceny Milady Paulové. Tentokrát se budou oceňovat vědkyně v oblasti pedagogiky a andragogiky. Těšit se můžete také na ukázku z knihy Angely Saini *Od přírody podřadné*, která by měla být na pultech knihkupectví už koncem září, nebo na přednášku ústavní soudkyně Kateřiny Šimáčkové, která u příležitosti 100. výročí vzniku Československa a vstupu žen do řádného studia práv vystoupí na naší Noci vědkyň a vědců.

Připomínáme také probíhající [registraci](#) na 5. národní konferenci o genderu a vědě, která se uskuteční 30. října 2018. Těšit se můžete na už zmíněnou autorku knihy *Od přírody podřadné* Angelu Saini a na výsledky našeho výzkumu akademických drah, který přináší unikátní data o situaci v české vědě. Kdo budete potřebovat hlídání dětí nebo asistenci z důvodu handicapu, hláste se laskavě nejpozději do 15. září.

Příjemný zbytek léta a hodně sil do nového školního a akademického roku!

Hana Tenglerová

Proč věda žíví kulturu sexismu?

„Hierarchie, pracovní prostředí a muži opanovaná vědecká kultura dělají boj proti sexuálnímu obtěžování především v některých vědních disciplínách obzvláště obtížným“, píší v Guardianu David Batty a Nicola Davis, kteří hovořili s více než třicítkou obětí sexuálního obtěžování ve vědeckém prostředí. Pokud v disciplíně pracuje malé množství lidí, projekty a kariérní postup jsou závislé na spolupráci a sítích známostí. Závislost na nadřízených (nikdo jiný vám doporučení nenapíše) a mýtus o výlučnosti akademické práce (víra v imunitu vůči negativním

jevům jako je obtěžování) jsou další faktory, které přispívají k výskytu a přetrvávání sexuálního obtěžování. Jak však konstatují autor a autorka článku/studie, situace se naštěstí mění a svůj #MeToo moment už si zažila řada oborů. Některé instituce sice neví, co si s tím počít, a reagují neadekvátně, jiné však přijímají opatření, která mají za cíl fenoménu čelit. Nadace Wellcome Trust už například oznámila, že univerzity jí nyní musí hlásit šetření o pochybení akademiků/ček a nadace zvaží nevyplacení financí akademikům/čkám, kteří byli uznáni vinnými. Více v článku [zde](#).

Nová editorská politika časopisu *Experimental & Molecular Medicine*

Rada časopisu se rozhodla podobně jako například Evropská komise, Kanadský institut pro výzkum zdraví nebo Americký národní institut zdraví přijmout opatření k integraci pohlaví a genderu do celého procesu výzkumu. V roce 2016 byly přijaty regule pro výzkum genderu v medicíně (Sex and Gender Equity in Research, SAGER), které se staly východiskem opatření časopisu. Autoři a autorky mají podle nových pravidel 1) správně používat termíny pohlaví a gender 2) jasně referovat o výzkumných subjektech z hlediska pohlaví a 3) pokusit se vyvážit poměr samčích a samičích subjektů při testech na zvířatech. Podrobnosti na webu [nature.com](#).

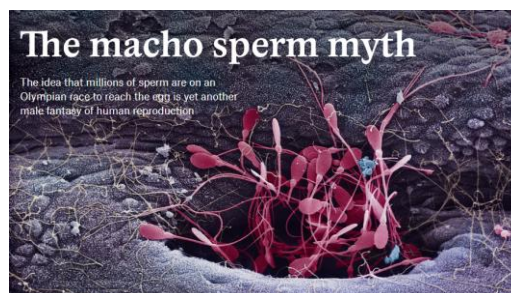
Ženy umírají na infarkt častěji, pokud je na příjmu ambulance mužský lékař

Výzkumný tým z univerzity v Minnesotě použil data z více než 500 tisíc případů infarktu, k nimž došlo podle údajů z databáze Florida Agency for Health Care Administration mezi roky 1991 a 2010. Výzkumný tým rozdělil případy na čtyři skupiny: muži ošetřovaní muži, muži ošetřovaní ženami, ženy ošetřované ženami a ženy ošetřované muži. Výsledky naznačují, že úmrtnost žen při infarktech je o 12 % vyšší, pokud je na ambulanci ošetřuje muž. Výsledky studie je třeba testovat dalšími analýzami. Podrobnosti na webu [scientificamerican.com](#).

Mýtus macho spermie

Představa, že se miliony spermií vrhají do olympijského závodu o dosažení vajíčka, je další mužskou fantazií o lidské reprodukci. Článek emeritního kurátora fyzické antropologie Fieldova muzea v Chicagu se podrobně věnuje vědeckým teoriím spojeným s reprodukcí a předsudkům, které je reflektovaly, vytvářely a dále posilovaly. Řada z nich se traduje dodnes. Pohádka o pasivním vajíčku a aktivní spermii není jediná, která snižovala význam ženských reprodukčních buněk a jejich aktivity oproti těm mužským. Produkce vajíček je například opakovaně popisována jako neohospodárná, neboť z přibližně 300 tisíc zárodků vajíček jich jen 400 dozraje a je vypuštěno do reprodukčního systému. Stejný diskurz mrhání se v případě mužů, kteří vyprodukují až 2 triliony spermií, příliš neuzivá. Příběh o soutěžících spermích dnešní teorie nepotvrzují, stejně jako pasivitu vajíčka a vagíny. Ve skutečnosti zřejmě existuje důvod, proč k vajíčku dorazí tak málo spermií. Oplodnění více spermii vede vždy k potratu nebo úmrtí narozeného dítěte. Dalším mýtem je bezproblémová plodnost mužů do vysokého věku. Ve skutečnosti totiž kvalita spermatu u mužů s věkem klesá. Navíc se ukázalo, že genetické mutace se rozvíjejí ve spermích zhruba čtyřikrát rychleji než ve vajíčkách. Podle autora by tedy ti, kdo si vytvářejí zásobu reprodukčních buněk na dobu pozdější, měli být spíše muži. „Je to velmi efektivní, podstatně méně nákladné a invazivní...“ Podrobnosti [zde](#).

Lékařská univerzita v Tokiu diskriminovala ženy

Vcelku slušnou ostudu na světové úrovni si uřídili představitelé jedné japonské univerzity. Podle zveřejněných informací univerzita od roku 2010 uchazečkám záměrně snižovala skóre u přijímacích testů o 10 až 20 %. Cílem bylo udržet podíl žen kolem 30 %.

O kauze píše [Reuters](#), [Guardian](#), [Independent](#), [BBC](#) či [Washington Post](#).

PŘEDSTAVUJEME: JITKU ČEJKOVOU A HANU HRSTKOVOU

Přinášíme vám výběr z dalších dvou rozhovorů s vědkyněmi (v abecedním pořadí), které byly v roce 2017 nominovány na Cenu Milady Paulové v oblasti klinické medicíny.

Doc. MUDr. Jitka Čejková, DrSc., se věnuje očnímu výzkumu, mimo jiné špatně se hojícím ranám oka, problému suchého oka či léčení chorob sítnice způsobeným diabetem či degenerativními změnami. Úspěšně pracuje na vývoji inhibitorů destruktivních proteolytických enzymů, antioxidant a dalších látek, které potlačují zánět a chrání povrch oka před jeho poškozením. Je autorkou a spoluautorkou několika patentů. Spolupracovala mimo jiné i s profesorem Wichterlem.

Medicínu jsem u nás doma měla vždycky tak trochu na talíři

Jak jste se dostala k medicíně a později k oftalmologii?

Oba moji rodiče byli lékaři, psychiatři, a s tím se ráno vstávalo a večer chodilo spát. Když jsem studovala, chodila jsem dělat na biochemii pomvěda^[3], a tam se člověk postupně učí základům vědecké práce. A pak se naskytlá příležitost. Do oční laboratoře, která už tehdy patřila k Akademii věd, a vedl ji pan profesor Kurz, byl vypsán konkurz. Byla jsem přijata a chtěla jsem dělat biochemii, ale už tu na ni někoho měli, tak mi pan profesor u pohovoru řekl: „Tak budete dělat histochemii. Tam je taky chemie.“ To bylo sice hezké, ale nikdo to tu nedělal.

Takže jste byla na vašem pracovišti průkopnice...

Ano.

Čemu se teď konkrétně věnujete?

Momentálně zjišťujeme, jaký antioxidant je vhodné použít při poškození oka. Při poškození oka vznikají toxické produkty kyslíku, které rozbíhají nadměrný zánět. My pracujeme na tom, co použít, aby se ten zánět nerozvinul. Už jsme podali i patentové přihlášky.

Celý rozhovor k přečtení na [webu NKC – gender a věda.](#)

Prof. MUDr. Hana Hrstková, CSc., se věnuje dětskému lékařství. Zaměřuje se zejména na oblast hematologie, hematoonkologie a onkologie. Mimo léčby zhoubných nádorů u dětí studuje také zdravotní stav a celkovou kvalitu stále rostoucího počtu úspěšně vyléčených. Kromě sekundárních nádorů jde např. o např. obezitu, plodnost či srdeční choroby.

Já pracuju ráda. Už bych nemusela, ale mě práce baví.

Práce, kterou jste si vybrala, je náročná. Onkologická onemocnění dětí jsou často život ohrožující stavy, zasáhne to obrovsky celé rodiny...

Každý medicínský obor je psychicky náročný, protože jednáte s lidskými subjekty a pohybujete se na tenkém ledě. V pediatrii je to možná o to náročnější, protože se to vlastně všechno pasíruje přes rodiče. Dětem, hlavně těm úplně malým, těm je to jedno. S rodiči někdy samozřejmě ta práce není úplně jednoduchá, člověk se musí naučit jejich jazyk. Vždycky s nimi mluvím, zeptám se, jaké je jejich povolání. Ne ze zvědavosti, ale abych jim mohla věc správně vysvětlit. V té hematoonkologii je to ještě náročnější.

Čím se aktuálně zabýváte?

Teď už se nezabývám takovou tou akutní onkologií, už se spíš starám o ty vyléčené a sleduji pozdní následky a kvalitu života. U svaté Anny jsme teď otevřeli jednu ambulanci právě pro tyto případy. Mým bývalým pacientům je obvykle dvacet, třicet let, ale mám také pána, kterému je již čtyřicet a dnes u mě byla bývalá pacientka, které je 43 let, má dvě děti a její dcera bude maturovat.

To jsou skvělé výsledky. Jak velká je ta skupina přeživších?

Máme ve sledování obrovskou skupinu pacientů, konkrétně třeba těch, co jsou víc než deset let po leukémii, je asi sto. Chodí jednou ročně na kontrolu a jejich kvalita života je dobrá. Nikdo není na leukémii v invalidním důchodu.

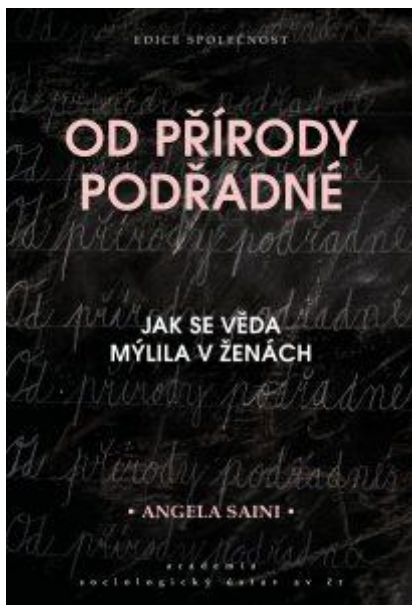
Celý rozhovor k přečtení na [webu NKC – gender a věda.](#)

Podle některých vědců dochází u žen k menopauze proto, že muži neshledávají starší ženy přitažlivými. Britská novinářka Angela Saini ve své knize *Od přírody podřadné* nabízí jiná vědecká vysvětlení. Proč ji považovali za „zničující nemoc“, proč se ženám v menopauze říkalo „ženy bez estrogenu“? Má menopauza nějaký účel, má nějaké biologické opodstatnění?

UKAZKA Z KNIHY:

Jestliže plodnost je symbolem mládí a zdraví, pak z toho společnost vyvodila, že neplodnost musí znamenat pravý opak. Menopauza jako by vymazala celé ženství a změnila ženu v cosi jiného. To se odrazilo v postojích ke starým ženám, zejména ve vědě a v medicíně.

V roce 1966 vyšla v USA senzační nová kniha o zdraví, která ženy uklidňovala, že se nemusejí bát stáří, protože věda je dokáže zase omladit. Stala se ihned šlágre, za pouhých sedm měsíců se prodaly stovky tisíc výtisků. Titulek zněl stejně lákavě jako obsah: *Navěky ženou* (Feminine Forever).

Autor knihy, newyorský gynekolog Robert Wilson, nabízel vyslyšení modliteb žen (a jejich manželů) v podobě terapie pohlavními hormony. Díky omlazujícímu koktejlu hormonů s estrogenem podle něj ženám „nepovadnou ňadra a pohlavní orgány. Bude mnohem příjemnější s ní žít a nebude mdlá a fádní.“ Hormony nemohou vrátit plodnost, ale mohou zahnat návaly horkosti a proměny nálad, které ničí ženám po menopauze život.

...

Robert Wilson přesvědčoval, že by se menopauza měla uznat jako „závažná, bolestivá a často zničující nemoc“, která trpící ženy promění v „kastráty“. Profesorka biologie a genderových studií na Brownově univerzitě v Rhode Islandu Anne Fausto-Sterlingová o Wilsonově knize psala. Zaujal ji jeho popis „žen bez estrogenu“. Vykresluje je jako přežívající, ne doopravdy žijící, říká. K jednomu ze svých publikovaných článků připojil obrázky starých žen na veřejnosti, oblečených v černém a shrbených. „Nevšímáme si jich a ony si také máločeho všímají,“ varuje Wilson čtenáře.

...

Po smrti Roberta Wilsona vypukl v roce 1981 skandál. Slavný lékař měl celou dobu tučné příjmy od farmaceutických společností, které se snažily prodat více hormonálních přípravků. Knihu *Navěky ženou* financovala společnost Wyeth, jeden z největších výrobců.

Víc už brzy v knize *Od přírody podřadné*, která přijde na pulty knihkupectví koncem září. Angela Saini přijede do Prahy 29. - 30. října uvítat české vydání publikace a vystoupí na 5. národní konferenci o genderu a vědě!

Noc vědkyň a vědců s Kateřinou Šimáčkovou

Zveme na další diskuzi, pořádanou v rámci evropské Noci vědkyň a vědců, tentokrát s podtitulem „**Mužské právo**“ aneb **jsou právní pravidla neutrální?** U příležitosti stého výročí vzniku Československé republiky a téhož výročí umožnění řádného studia žen na Právnické fakultě Univerzity Karlovy vás zveme na přednášku ústavní soudkyně Kateřiny Šimáčkové. V pátek **5. října 2018** se v **Leica Gallery** (Školská 28, Praha 1, Nové Město) budeme bavit například o tom, jak dopadá právo na životy žen a mužů, zda je justice obsazena z pohledu genderu spravedlivě a zda nejsou ženy v právu diskriminovány. Podrobnosti na [našem webu!](#)

Cena Milady Paulové 2018

Desátý ročník Ceny Milady Paulové je věnován oblasti pedagogického a andragogického výzkumu. Pedagogické profese ve veřejné sféře byly historicky jednou z prvních oblastí, ve které bylo ženám umožněno působit. Na 10 000 zaměstnaných žen v roce 1880 připadlo jen 33 učitelek a vychovatelek veřejných ústavů. Dnes na pedagogických fakultách studuje 80 % žen. Zastoupení žen mezi docenty je 46 %, mezi profesory jen 26 %.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy proto chce ocenit celoživotní přínos žen této vědecké disciplíně, zviditelnit ty, jejichž vědecká práce je pro rozvoj oboru dlouhodobě nejzásadnější, a inspirovat mladší vědkyně v další práci. **Cena Milady Paulové je spojena s odměnou 250.000,- Kč. Uzávěrka přijímání nominací je 21. září 2018.** Předání Ceny Milady Paulové se uskuteční 27. listopadu 2018. [Podrobnosti na webu MŠMT.](#)

LETNÍ PERLIČKY A ŠPEKY

V létě chválíme Ústav anglofonních literatur a kultur na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, který jako jeden z mála zástupců akademických institucí a jejich součástí [informuje](#) nejen o nepřípustnosti plagiátorství, ale především o nulové toleranci vůči jakékoli formě diskriminace jako „slovního, neverbálního nebo fyzického chování, které znevažuje nebo projevuje nepřátelství či averzi vůči jiné osobě z důvodu pohlaví, rasy, náboženství, národního původu, věku nebo zdravotního postižení.“ Studující či zaměstnanci/kyně, kteří zažili diskriminaci v jakékoli formě, včetně sexuálního obtěžování, jsou důrazně vyzýváni, aby se obrátili na některého z určených administrátorů/rek. „Zaručujeme jak důvěrné zacházení, tak včasný zásah proti diskriminačnímu jednání“, konstatuje se na webu. Na stránkách instituce je dále uveden přímo

odkaz na určeného pracovníka a pracovníci. Tleskáme a doufáme, že se inspirují i další instituce!

A zas to sexuální obtěžování. Případům opakovaného sexuálního obtěžování na Anglo-americké univerzitě v Praze se v červenci začal věnovat server A2larm.cz. Redaktorky v něm na základě dodaných podkladů a rozhovorů se dvěma studentkami podrobně líčí manipulace, vytváření nepříjemného prostředí, nátlak a narážky, kterým byly vystaveny. První případy, upozorňující na vysoce problematické chování vůči jiným dvěma studentkám, byly již z roku 2013. Reakce školy se zdá být dosud velmi nešťastná: bagatelizace, zametání pod koberec, vyhrožování, popírání. Podrobnosti [zde](#) a [zde](#).

V srpnu také přišla ze zahraničí zpráva o plánu maďarské vlády ukončit programy genderových studií, které nabízejí maďarské univerzity. Zahraniční média upozorňují, že jde o první evropskou vládu, která jednostranně zakazuje univerzitám vydávat titul v konkrétním oboru. Argumentem maďarské vlády pro zákaz je nízký počet studujících a špatné výsledky v zaměstnatelnosti jejich absolventů/tek. Ani pro jedno z těchto tvrzení ale vláda nepředložila žádný důkaz. Univerzity a akademické asociace napříč Evropou a v USA kontrují, že by univerzity měly zůstat nezávislé na politických, náboženských a ideologických zájmech. Vládní návrh nebyl konzultován s odpovědným akreditačním orgánem a univerzity, které programy genderových studií provozují, měly 24 hodin na reakci. Podrobnosti například v článkách [sciencebusiness.net](#), [express.co.uk](#), [telegraph.co.uk](#), [insiderhighered.com](#), [hungarianfreepress.com](#). Reakce akademických kruhů například zde: [RINGS](#), [ATGender](#), [ASA](#), [ESA konference GEHE2018](#) či [sít' univerzitních vyučujících](#).

NEWSLETTER LÉTO 2018

Měsíčník newsletter vydává Národní kontaktní centrum – gender a věda Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. ISSN 1801–7339.

Newsletter vychází s podporou grantu Inter-excellence LTI17013 a podporou RVO 68378025_Rozvoj výzkumné organizace_SOU AV ČR.

Adresa redakce: Jilská 1, Praha 1 110 00

Redakce: Hana Tenglerová

Korektury: Alena Ortenová

K odběru newsletteru se lze přihlásit na webových stránkách www.genderveda.cz

Sledovat nás můžete také na sociálních sítích:

